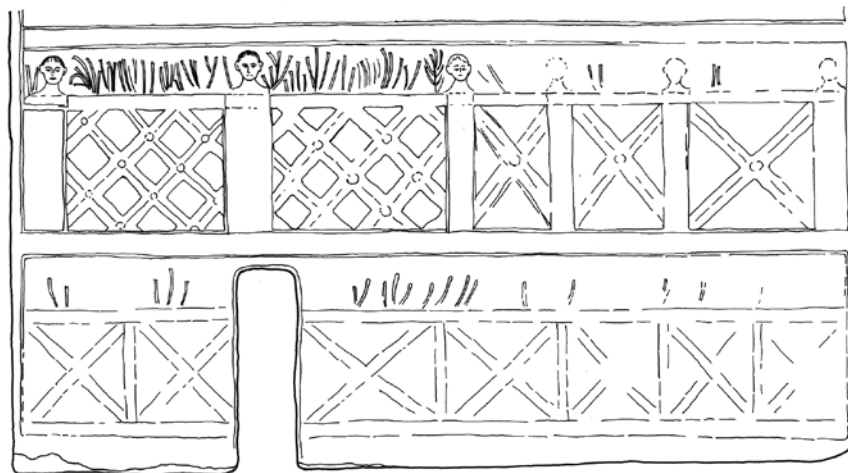

ВИЗАНТИЈА - ТРАДИЦИЈА
И САВРЕМЕНОСТ

BYZANTIUM - TRADITION
AND CONTEMPORANEITY

Двадесет и први пут окупио нас је научни симпозиум Ниш и Византија. Ове године нисмо скривали задовољство што смо победили ружно зло коме је неко дао лепо име „корона“. Поднасловом „*Византија – традиција и савременост*“, намера нам је да још једном подвучемо значај Византије за савремену европску цивилизацију која почива на византијској духовности, уметности и култури.

Ове 2022. године, двадесет и први пут смо се обратили учесницима скупа са говорнице Универзитета у Нишу који заједно са Градом Нишом, Епархијом нишком и НКЦ-ом, сваке године у време градске славе св. цар Константин и царица Јелена, окупљају истакне византологе. Сада, када смо ушли у трећу деценију нашег рада можемо закључити да је Ниш постао знан широм света као центар изучавања византологије. Овде представљена знања омогућила су да се сагледа значај родног града цара Константина за свеколики хришћански свет. Нећемо много погрешити ако закључимо, узевши у обзир и савремен развој града, да је дошло време да се нашем

Niš and Byzantium Scientific Symposium brought us together for the twenty-first time. This year we did not hide our satisfaction that we defeated the ugly evil that someone gave the beautiful name “corona”. By giving the subtitles of *Byzantium - Tradition and Contemporaneity* to the Symposium this year we intended to underline once again the importance of Byzantium for modern European civilization, which rests on Byzantine spirituality, art and culture.

In 2022, for the twenty-first time, we addressed the participants of the gathering from the podium at the University of Niš, which together with the City of Niš, the Diocese of Niš and Niš Cultural Center gather prominent Byzantologists every year during the celebration of the festivity days dedicated to the city patrons St. Emperor Constantine and Empress Helen. Now, when we have entered the third decade of our work, we can conclude that Niš has become known throughout the world as the center for the study of Byzantology. The knowledge presented here made it possible to see the importance of the hometown of Emperor Constantine for the entire Christian world. We will not make a big mistake if we conclude, taking into account the

Сл. 1 Отварање симпозијума Ниш и Византија XX , свечана сала Универзитета у Нишу (фото. М. Лавренчић)
 Fig. 1 Opening of the XX Niš and Byzantium Symposium, ceremonial hall of the University of Niš (photo by M. Lavrenčić)

граду с разлогом врати стари средњовековни епитет „Славни град Ниш“.

Пре две године у поднаслову нашег скупа констатовали смо да долази време Васкрса Византије и похвале истини. А истина о православном царству Римљана, о Ромејима како су себе звали, или, познатије о Византији, о њеној цивилизацији, култури, уметности, тешко се пробија. Треба уложити много труда, а томе су византолози видно допринели, да би се променило старо осећање према Византији, осећање које је овде свима познато и нећемо га излагати, јер би се изложили опасности да нас оптуже да водимо т.з. „византијску расправу“, најчешће неразумљиву западним европљанима, а која се толико дуго води да се на крају заборави разлог због којег је започета.

Ипак, морамо подсетити да тековине византијске цивилизације

modern development of the city, that the time has come to call our city, and for a reason, using old medieval epithet, „the Glorious Niš City“.

Two years ago the subtitle that we used for our gathering stated that the time of the Resurrection of Byzantium and the Praise of the Truth is coming. It is difficult for the truth about the Orthodox Empire of the Romans, better known as Byzantium, about its civilization, culture, art, to break through. A lot of effort needs to be invested, and Byzantologists have evidently contributed to this, in order to change the old feeling towards Byzantium, a feeling that is known to everyone here and we will not deliberate on it, because we would be exposed to the danger of being accused of leading the so-called the “Byzantine Debate”, which is often incomprehensible to Western Europeans, and which has been

Сл. 2 Отварање симпозијума, благослов Епископа нишког Арсенија (фото. М. Лавренчић)
 Fig. 2 Opening of the Symposium, blessing by Bishop of Niš Arsenije (photo by M. Lavrenčić)

и уметности прожимају историјско и духовно ткиво Европе, која неретко покушава да то заборави. Заборавили су се велики градови које су саградили РOMEЈИ, грађански живот и манири, угледне градске породице, допринос знаменитих интелектуалаца, прелепа архитектонска остварења, фреске, иконе, скулптуре, дела примењене уметности, мало се зна о филозофији, књижевности, поезији, музици, недовољно се изучава византијска естетика, ... Европа како западна (покушај 2000. године да поставка Европског музеја у Бриселу почиње од 812. године од Карла Великог, без античке Грчке и Византије), тако и источна (недовољним изучавањем, заштитом и презентацијом свог културног и споменичког наслеђа), као да се одриче своје славне прошлости и полако залази у безизлаз. Ослањање на традицију и тражење узора у прошлости, данас

carried on for so long that, in the end, the reason for which it was started is forgotten.

However, we must remember that the legacy of Byzantine civilization and art permeates the historical and spiritual fabric of Europe which often tries to forget it. We have forgotten great cities built by the Romans, civil life and manners, respectable city families, the contribution of famous intellectuals, beautiful architectural achievements, frescoes, icons, sculptures, and works of applied art. Little is known about philosophy, literature, poetry, music. Byzantine aesthetics are not studied enough. Both Western Europe (in its attempt in 2000 to set up the permanent exhibition in the European Museum in Brussels starting from 812 with Charlemagne, without ancient Greece and Byzantium) and Eastern Europe (with its insufficient study, protection and presentation of its cultural and monumental heritage)

Сл. 3 Академик проф. др Миодраг Марковић, отварање научног скупа (фото. М. Лавренчић)

Fig. 3 Academician Prof Miodrag Marković, opening of the scientific gathering (photo by M. Lavrenčić)

није у „моди“. Мост између антике, посебно састаром Хеладом, сановим добом успоставила је Византија. Преко тог моста европска култура се и данас снабдева тековинама несталих цивилизација, неретко заборављајући ко је саградио мост, понекад не скривајући намеру да га поруши. Византолози су знањем зауставили рушење тог моста, чему је међународни симпозијум византолога Ниш и Византија дао видљив допринос.

Зато предлажем да на тренутак заборавимо црквени раскол, речи Петрарке и Волтера, све крсташке ратове, посебно онај четврти. Сетићемо се цивилизацијских и уметничких достигнућа РOMEЈА и импозантног напретка прелепог новог Рима – Константинопоља. То је цивилизација која је прихватила, учврстила и проширила хришћанство које траје и данас. Непосредно или посредно, носиоци

seem to renounce its glorious past and slowly enter a dead end. Relying on tradition and looking for role models in the past is not in “fashionable” today. The bridge between ancient times, especially old Hellas, with the new age was established by Byzantium. Over that bridge European culture is still supplied with the achievements of vanished civilizations, often forgetting who built the bridge, and sometimes not hiding the intention to destroy it. Byzantologists used their knowledge to stop the demolition of that bridge to which the International Symposium of Byzantologists Niš and Byzantium made a visible contribution.

That is why I suggest that we forget for a moment the church schism, the words of Petrarch and Voltaire, all the crusades, especially the fourth. We will remember the civilizational and artistic achievements of Romans and the impressive progress of the beautiful new Rome - Constantinople.

Сл. 4 проф. др Бранка Вранешевић, Промоција зборника радова бр. XX (фото. М. Лавренчић)
 Fig. 4 Prof Branka Vranešević, Promotion of Proceedings No XX (photo by M. Lavrenčić)

Сл. 5 аргументована дискусија
 Fig. 5 Argumentative discussion

тековина византијске цивилизације су источни и западни хришћани, како некад тако и данас.

Долази време када се формирају данашњи градови који су носиоци цивилизацијског и културног напретка, обликују се грађански манири, настају универзитети. Византинци иду

It is a civilization that accepted, strengthened and spread Christianity which lasts even today. Directly or indirectly the bearers of the legacy of the Byzantine civilization are Eastern and Western Christians, both in the past and today.

The time is coming when the cities of today are formed, which are

Сл. 6 Пријем у Председништву града, заменица градиначалнице г. Душица Давидовић са учесницима симпозијума
 Fig. 6 Reception at Niš City Hall Deputy Mayor Mrs. Dušica Davidović with participants of the symposium

на запад Европе да обучавају, са запада долазе у Константинопољ да уче, уметничка дела се односе или копирају у „грчком маниру“, читају се дела старих мудрих Грка. О томе сведоче речи образоване Ане Комнен, ћерке византијског цара Алексеја која у XXII веку каже да се у Константинопољу: „Могу видети Латини где стичу образовање и Словени да уче грчки“. У том контакту западноевропског са византијским светом, између осталог, настаће хуманизам и ренесанса. То је време када се поново оживљава идеја о зближавању два света. Данас, европска цивилизација почива на тековинама византијске, на истом

carriers of civilizational and cultural progress, when civil manners are formed, universities are created. The Byzantines go to the West of Europe to educate and people from the West come to Constantinople to study, works of art are referred to or copied in the “Greek manner”, the works of the old wise Greeks are read. This is evidenced by the words of the learned Anna Comnena, the daughter of the Byzantine Emperor Alexius, who said in the 22nd century that in Constantinople: “I can see the Latins getting an education and the Slavs learning Greek.” In that contact between the Western European and the Byzantine world, among other things, Humanism and the Renaissance will arise. It is the time

Сл. 7 Пријем у Председништву града, обраћање др Марка Фасолиа (Универзитет у Источном Пијемонту, Верчели, Италија)
 Fig. 7 Reception at Niš City Hall, the address by Dr Marco Fasoli (University of Eastern Piedmont, Vercelli, Italy)

оном трonoшцу који чине грчка филозофија и књижевност, римска државност и хришћанска вера.

Пандемија није успела да ућитка језик науке. Сада, ослобођени притиска пандемије, највећи број учесника своје радове излагали су уживо. Почетак симпозијума заказан је уживо за 3. јун у 17,30 часова свечаним отварањем у великој сали Универзитета у Нишу. Симпозијум „Ниш и Византија“ свој рад започео је уз благослов Епископа нишког Господина Арсеније. После уводне речи др Мише Ракоције присутне је бираним речима поздравила заменица градоначелнице Душица Давидовић истакавши значај скупа за град Ниш и његово споменичко наслеђе, углед у свету и спремност града да сваке године окупи и угости истакнуте византологе. Испред Универзитета у Нишу скупу се обратио проректор проф. др Јован Степановић. Симпозијум је отворио редовни члан САНУ академик проф. др Миодраг Марковић.

when the idea of bringing two worlds together is revived. Today European civilization rests on the achievements of Byzantium, on the same tripod made up of Greek philosophy and literature, Roman statehood and the Christian faith.

The pandemic has not succeeded in silencing the language of science. Now, freed from the pressure of the pandemic, the largest number of participants presented their works live. The start of the symposium was scheduled live for June 3 at 5:30 p.m. with a ceremonial opening in the large hall of the University of Niš. Niš and Byzantium Symposium began its work with the blessing of the Bishop of Niš Arsenije. After the introductory speech by Dr Misha Rakocija the Deputy Mayor Dušica Davidović greeted the audience with chosen words, emphasizing the importance of the gathering for Niš and its monumental heritage, reputation in the world and the readiness of the city to gather and host prominent Byzantologists every year. The vice-rector Prof Jovan

Сл. 8 Учесници симпозијума
Fig. 8 Symposium participants

Сл. 9 Обилазак Латинске цркве у Горњем Матејевцу, XI век, (др Марко Фасолио (Торино), др Златомира Гердџикова (Софија), др Иво Топалилов (Софија), др Миша Ракоција (Ниш), др Ларс Рамсколд (Штокхолм), др Анђела Гавриловић (Београд), Милен Марков (Софија))

Fig. 9 Tour of the Latin Church in Gornji Matejevac, XI century, (Dr Marko Fasolio (Turin), Dr Zlatomira Gerđžikova (Sofia), Dr Ivo Topalilov (Sofia), Dr Miša Rakocija (Niš), Dr Lars Ramskold (Stockholm), Dr Andjela Gavrilović (Belgrade), Milen Markov (Sofia))

Зборник Ниш и Византија бр. XX са прошлогодишњег окупљања представила је др Бранка Вранешевић. Свечаност отварања улепшао је трио Симфонијског оркестра из Ниша (Татјана Мијовић Петровић-виолина, Стефан Стефановић и Сузана Савић – виола). Отварање симпозијума, излагање радова и веб презентације могу се видети на сајту симпозијума. (<https://www.youtube.com/watch?v=71bL49QzEb8>)

На крају, учеснике симпозијума уз пригодан програм примила је у Градској кући заменица градоначелнице госпођа Душица Давидовић. У име учесника своје утиске о симпозијуму изнели су др Марко Фасолио (Универзитет у Источном Пијемонту, Верчели, Италија), док је проф. др Иво Топалилов из Софије указала на изузетан значај и научну репрезентативност нишког симпозијума византолога. После свечаног пријема гости су обишли Латинску цркву у Гоњем Матејцу (XI век) и митску Ђеле Кулу начињену од лобања неумрлих јунака са Чегра (1809. година).

др Миша Ракоција

Stepanović addressed the audience on the behalf of the University of Niš. The symposium was opened by the member of Serbian Academy of Science and Arts, Academician Prof Miodrag Marković. The Proceedings from the 20th Niš and Byzantium Symposium held in 2021 were presented by Dr Branka Vranešević. The opening ceremony was graced by the Niš Symphony Orchestra Trio (Tajana Mijović Petrović playing violin, Stefan Stefanović and Suzana Savić playing violas). The opening of the symposium, presentation of papers and web presentations can be seen on the website of the symposium. (<https://www.youtube.com/watch?v=71bL49QzEb8>)

At the end the participants of the symposium were received in the Town Hall by the Deputy Mayor Mrs. Dušica Davidović. On behalf of the participants Dr Marco Fasolio (University of Eastern Piedmont, Vercelli, Italy) presented their impressions of the symposium, while Prof Ivo Topalilov from Sofia pointed out the exceptional importance and scientific representativeness of the Niš Symposium of Byzantologists. After the ceremonial reception the guests visited the Latin Church in Gornji Matejevac (11th century) and the Skull Tower made of the skulls of the heroes from the Battle on Čegar Hill (1809).

Dr Miša Rakocija

